

Warszawa, 21.09.2018 r.

Prof. dr hab. Maria Jolanta Olszewska
Zakład Literatury i Kultury XIX w.
Instytut Literatury Polskiej
Uniwersytet Warszawski

Opinia promotorska na temat rozprawy doktorskiej mgr Katarzyny Małgowskiej *Od misterium do faktomontażu. Tematyka-idee-konwencje gatunkowe dramaturgii Emila Zegadłowicza*

Doktorat mgr Katarzyny Małgowskiej poświęcony został całościowemu, syntetycznemu omówieniu dramaturgii Emila Zegadłowicza. W założeniu autorki ma być próbą jej nowego odczytania. Dlatego poddała analizie, co warto podkreślić, wszystkie utwory dramaturgiczne autora *Lampki oliwnej*, w tym także te, pozostające w rękopisie, interesują przemiany treści i formy jego dramatów, mocno zróżnicowanych pod względem genologicznym, przy uwzględnieniu także obecności elementów projektu teatralnego wewnątrz tekstu dramatu. Jest to dramaturgia, która sytuuje się, używając sformułowania W. B. Worthena pomiędzy literaturą a przedstawieniem.

Do tej pory głównym źródłem wiedzy o dramaturgii Zegadłowicza pozostaje wydana w roku 1962 roku praca Władysława Studenckiego pt. *Twórczość dramatyczna Emila Zegadłowicza*. Praca ta, choć cenna, powstała jednak ponad pięćdziesiąt lat temu. Dlatego jednym z celów dysertacji Katarzyny Małgowskiej stało się uzupełnienie istniejącego stanu badań nad twórczością dramatyczną Zegadłowicza, szczególnie że praca Studenckiego ogólnikowo traktuje zagadnienia związane z formą poszczególnych dramatów i nie odwołuje się do recepcji teatralnej sztuk. Kolejne prace poświęcone twórczości poety z Gorzenia mają charakter mniej lub bardziej przyczynkowski, natomiast ostatnio wydana monografia Mirosława Wójcika ma charakter materiałowy i nastawiona jest przede wszystkim na rekonstrukcję jego biografii. Teza pracy została przez doktorantkę wyraziście sformułowana i konsekwentnie przeprowadzona przy wykorzystaniu różnych metod badawczych. Autorka dysertacji ma świadomość, że bada te teksty jako filolog i historyk literatury, co tłumaczy przyjętą literacką teorię czytania dramatu.

Kompozycja przedłożonej do recenzji pracy jest celowa – opiera się na problematyzacji zebranego materiału głównie pod kątem przemian gatunkowych tej

dramaturgii. Dysertacja została podzielona na trzy części, w których zaprezentowano różnorodne metodologicznie ujęcie twórczości dramatycznej autora *Lampki oliwnej*, wskazano jej konteksty i przywołano najważniejsze inscenizacje sztuk Zegadłowicza z lat 1924-1939. W pierwszej części pracy przedmiotem analiz są ballady misteryjne (*Nawiedzeni*, *Lampka oliwna*, *Głaz graniczny*) i dramat ekspresjonistyczny „Ich-drama” (*Wigilia*). W drugiej części dysertacji została zaprezentowana analiza dwóch dramatów, wywodzących się z inspiracji antykiem - *Alcesty* i *Biblią – Betsaby* opartych na modernistycznym rozumieniu mitu. W trzeciej części pracy mamy analizy późnych dramatów Zegadłowicza (*Łyżki i książyc*, *Gra w zielone*, *Pokój dziecinny* oraz *Domek z kart*). dla których punktem wspólnym staje się krytyka autorytarnych rządów sanacji. Pisarz prezentuje tu stanowisko antimilitarystyczne, wrażliwość na krzywdę najuboższych i rosnące nierówności społeczne, sprzeciw wobec niemieckiego faszyzmu. Zmiana tematyki wymusza poszukiwania w obrębie formy dramaturgicznej, języka i stylu. Autorka dobrze wyodrębniła w poszczególnych dramatach tematy i związane z nimi motywy, wskazała na wielorakość i złożoność gatunkową tych tekstów, podlegających czasowym przemianom, doceniła ich zróżnicowanie stylistyczne. Interesowały ją także projekty przyszłego spektaklu wpisane w teksty dramatów. Zegadłowiczowska dramaturgia stanowi bowiem splot form wywodzących się z teatru średniowiecznego i nowatorskich projektów scenicznych, a sam dramaturg okazał się twórcą innowacyjnym, poszukującym skutecznie i konsekwentnie najbardziej wiarygodnych środków do wyrażenia interesującej go w danym momencie problematyki.

Punktem wyjścia dla doktorantki był zawsze tekst dramatu, jego analiza filologiczna. W tej bardzo samodzielnej pracy odnajdziemy wiele cennych, wręcz odkrywczych analiz i spostrzeżeń. Myśl nadrzędna rozprawy została w sposób konsekwentny. przeprowadzana w kolejnych rozdziałach rozprawy aż po jej zakończenie, w którym autorka dysertacji dokonała zwięzłego podsumowania całości swej pracy. Autorka dysertacji doskonale potrafi problematyzować temat, przez cały czas jest świadoma tego, czego ma szukać w wybranych przez siebie tekstach. Ta narzucona sobie dyscyplina myślowa jest godna uznania i stanowi – według mnie - niewątpliwą zaletę pracy. Merytoryczna ocena przedłożonej dysertacji jest ze wszech miar pozytywna. Przez p. Małgowską została wykonana rzetelna praca, której rezultaty dzięki jej walorom poznawczym zdecydowanie pomnażają dotychczasowy stan badań nad historią teatru polskiego, jak również recepcją dzieła Zegadłowicza zwłaszcza w sferze działań dramaturgicznych i proponowanego modelu teatru. Przedstawione w dysertacji analizy twórczości dramatycznej Emila Zegadłowicza uzupełniają istniejące badania nad tą twórczością i, co ważne, otwierają nowe perspektywy interpretacyjne omawianych dramatów.

Rozprawa p. Małgowskiej spełnia kryteria stawiane pracom doktorskim, Tym samym stawiam wniosek o dopuszczenie Autorki do dalszych etapów przewodu doktorskiego.

Maria Jolanta Olszewska

Warszawa, 21.09.2018 r.

prof. dr hab. Maria Jolanta Olszewska